

Politik Bilim

Gelişmemişlikten Kim Sorumlu?

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerini anlatmak için belirli terimler kullanıyoruz. ‘Gelişmiş ülkeler’, ‘az gelişmiş ülkeler’ gibi... Hep aklıma takılır durur; gerçekte gelişmiş ya da gelişmemiş olan, ‘ülke’ midir? TDK-Büyük Türkçe Sözlük’te ‘ülke’ sözcüğünün anlamı “*Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümü [altı tarafından çizildi], diyar, memleket*” olarak açıklanmış. Demek ki ‘ülke’, bu tanıma uygun ‘**topraklar**’ı ifade ediyor.

Diyeceğim o ki, gelişmişliği, gelişmemişliği, ülkelerin halklarına / uluslara atıfta bulunarak ifade etmektense (gerçekte gelişmiş ya da gelişmemiş olanlar, halklardır / uluslardır) ‘ülke’ sözcüğü üzerinden bir soyutlama yaparak anlatmayı tercih ediyoruz. ‘Tercih’ dedim; çünkü, meseleyi, örneğin ‘az gelişmiş uluslar’ biçiminde apaçık ortaya koyanlar da var, ama onlar azınlıktalar...

İşte Google’da yaptığım Türkçedeki bir taramanın sonuçları (rakamlar, yapılan taramada söz konusu terimlere yaklaşık kaç yayında rastlandığını gösteriyor): ‘Az gelişmiş ülkeler’ 334.000; ‘gelişmekte olan ülkeler’ 301.000; ‘geri kalmış ülkeler’ 53.600... Buna karşılık, ‘az gelişmiş uluslar’ 6.480; ‘az gelişmiş toplumlar’ 6.100; ‘geri kalmış uluslar’ 587; ‘geri kalmış toplumlar’ 10.600... ‘Az gelişmişlik’ ülkeye atfen söylendiğinde sonuç 300 binlerde; ulus ya da topluma atfen söylendiğinde 10 bin ya da altında!

Bu sâdece Türkçeye özgü değil. ‘Ülke’ sözcüğünün, örneğin İngilizcedeki karşılığı olan ‘country’, o dilde ayrıca, o ‘**topraklar**’ üzerinde yaşayan ‘halk / ulus’ anlamına da geliyor (Merriam-Webster, 2011); ama Türkçedeki tanıma uygun kullanılış biçimi çok daha yaygın. İngilizcedeki taramamın sonuçlarını da vereyim: ‘Gelişmekte olan ülkeler / developing countries’ 17.800.000... Buna karşılık ‘gelişmekte olan uluslar / developing nations’ 2.470.000; ‘gelişmekte olan toplumlar / developing societies’ 329.000... Şu kategorideki sonuçları da vereyim: ‘Az gelişmiş ülkeler / less developed countries’ 677.000... Buna karşılık ‘az gelişmiş uluslar / less developed nations’ 175.000; ‘az gelişmiş toplumlar / less developed societies’ 19.800...

Bu tercih meselesi yalnızca gelişmemişlik durumuyla sınırlı değil. Gelişmişliği anlatırken de daha çok kullanılan sözcük ‘ülke’: ‘Gelişmiş ülkeler / developed countries’ 24.100.000... Buna karşılık ‘gelişmiş uluslar / developed nations’ 1.180.000; ‘gelişmiş toplumlar / developed societies’ 256.000...

Demek ki insanlar gelişmişlik ya da gelişmemişliği ‘uluslara’ ya da ‘toplumlara’ atıfta bulunarak ifade etmeyi pek istemiyorlar. Bunu bir tür incelik mi saymalı? Eh, ne de olsa gelişmişlik-gelişmemişlik yalnızca sanayileşmekle ya da ekonomik gelişmeyle ilgili bir mesele değil; özünde bilimde, sanatta, fikir hayatında hangi düzeyde bulunduğuyla da ilgilidir. Yoksa bu tercihte rol oynayan başka faktörler mi var? Amacım bu noktayı kurcalamak değil. Ama, sık sık bu köşede de yer alan ülkeler arası karşılaştırmalarda Türkiye’nin ‘ülke’ olarak hep gerilerde, çoğu zaman da en geride olduğunu gördüğümüzde hep şunu anımsayalım istiyorum. Gerçekte gerilerde yer alan bu ülkenin toplumdur, biziz. İçimizden bazıları, bazı kuruluşlar, bazı firmalar münferiden dünya çapında olabilirler. Ama unutmayalım toplumumuz gerçekte neredeyse, dıştan bakan bir göz için biz, hepimiz o düzeydeyizdir.

Şunu da açıkça görelim. Türkiye’nin gerilerde kalmışlığının siyasî sorumluluğu elbette toplumumuzun bütün katmalarına aittir. Ama bir ülkenin ‘pazar ekonomileri’nden oluşan bir dünya sisteminde yer alması kabûllenilmişse, gerilerde kalmışlığın siyasî sorumluluğu en çok da o ülkenin burjuvazisindedir. Gerilerde kalmışlığın sosyoekonomik ve kültürel nedenlerini çözümlmek ve

sorunu çözmek görevi de, tanım gereği, en çok o burjuvazinin omuzlarındadır. Bu görevden kaçınmanın mâzereti olmaz. Çünkü Türkiye'yi gerilerde bırakıp geçen birçok pazar ekonomisi var!

CBT. 04 Mart 2011